

S Á M I R Á Đ Đ I
SAAMELAISNEUVOSTO
SAMERÅDET
COЮ3 CAAMOB
SAAMI COUNCIL

TRÅANTE DEKLARATIONEN

Tråante 2017

Samerna är ett självständigt folk och liksom andra folk har vi rätt till våra liv och att själva bestämma i frågor som rör oss.

**Grunden för samiskt liv är Sápmi,
arvet från vår moder Solen och vår fader Jorden.
Marker och vatten där vi i alla tider levt,
innan riksgränser splittrade vårt land.
Det samiska språket- det gyllene språket -
bär och befäster vår samhörighet med våra marker och vårt folk.**

Samerna har genom långvarigt bruk förvärvat rätten att förvalta sitt territorium, och vi har kunskap och kännedom om förutsättningarna för liv är i dessa områden. Denna kunskap skall utgöra basen för förvaltningen av områdets resurser. Förutsättningen för att vårt samhälle och våra liv skall bestå och utvecklas är en förvaltning som grundar sig på våra behov och värden.

**I åminne av att det förflutit hundra år sedan Elsa Laula Renberg samlade samer på båda sidor om riksgränsen ser vi att många av de frågor som var aktuella under detta första möte fortfarande är aktuella idag.
Dessa frågor behöver få en lösning för att vi, utifrån våra egna förutsättningar, skall kunna utveckla vårt samhälle.**

För att det samiska folket skall kunna leva på ett ansvarfullt sätt och kunna fira nästa hundra år måste vinningslystna stater i Sápmi upphöra med att hindra vår rätt till självbestämmande.

Samernas 21. konferens, representeras av Samerådets medlemsorganisationer, som samlats i Tråante (Trondheim) 9.–11. februari 2017 med anledning av hundraårs-jubileet av den första nationella samekonferensen, tackar Tråante för vår vistelse och uttalar att:

Det samiska folket har de rättigheter som beskrivs nedan;

Samtliga krav och positioner som presenteras nedan är i linje med gällande eller i något fall snabbt framväxande folkrättsbestämmelser;

Förbinder sig att arbeta för att dessa förverkligas, och kräver att staterna innanför Sápmi gör det samma.

a. Självbestämmande

Grundlag och gemensamt Sameting

1. Samernas rätt till självbestämmande har sin grund i det samiska folket, som utgör en nation. Historiskt har samerna själv beslutat över kulturen, samhällen, näringar och landområden. Samerna har alltid haft dessa rättigheter och andra kan inte definiera eller beröva samerna dessa.
2. De samer som lever och verkar i Sápmi, men också samer som bor utanför de samiska traditionella områdena, utgör den samiska nationen.
3. Arbetet ska inledas för att etablera ett Saemiedigkie som representerar samtliga samer som tillhör den samiska nationen.
4. Staterna ska respektera Saemiedigkie som det organ genom vilket det samiska folkets rätt till självbestämmande huvudsakligen utövas, och som den huvudsakliga representanten för den samiska nationen.
5. Norge, Sverige, Finland och Den Ryska Federationen, ska understödja och under inga omständigheter motverka det samiska folkets eller den samiska nationens strävanden att etablera ett gemensamt Saemiedigkie.
6. Den samiska nationen skall arbeta för att stärka och etablera gemensamma samiska institutioner där det anses lämpligt, exempelvis samarbeten kring språk, utbildning, media, och administration av landområden, rättsinstitutioner och förvaltning.
7. Samtidigt ska staterna respektera att det samiska folket – såsom övriga nordiska folk – utövar sin rätt till självbestämmande inte bara på central, men också på regional och lokal nivå. Det innebär att i frågor som är av lokal eller regional karaktär så fattas samiska beslut på lokal respektive regional nivå.
8. Staterna skall möjliggöra och underlätta för samerna att samarbeta över landsgränserna

inom samtliga områden, inklusive handel.

Omfånget av det samiska folkets rätt till självbestämmande

9. Staterna måste acceptera att självbestämmanderätten – även när tillämpad på urfolk såsom det samiska folket – är en rätt att utöva effektivt inflytande kring resultatet av de saker som är väsentlig för samerna.

10. Rätten till självbestämmande är en annan rätt jämfört med rätten till konsultation. Det innebär att när enighet inte kan uppnås i förhandlingar, ska inte det samiska folkets vilja vara underordnat de nordiska eller det ryska folkets vilja.

11. I detta sammanhang ska Sápmi erkännas som en distinkt samisk region, där den samiska rätten till självbestämmande är särskilt stark.

12. Staterna är skyldiga att erkänna och implementera den samiska rätten till självbestämmande i lag och genom praxis.

Det samiska folkets ekonomiska oberoende

13. Staterna har en skyldighet att tillgodose att det finns ekonomiska och materiella förutsättningar för det samiska folket att förverkliga rätten till självbestämmande.

14. För att samerna verkligen skall kunna utöva självbestämmandet, bör staterna i Sápmi säkerställa att ekonomiska- och materiella resurser överförs till det samiska folket. Denna intäkt ska då placeras hos Saemiedigkie, som vidareförmedlar en del av intäkten till samiska lokalsamhällen, i linje med gängse nordiska staternas praxis för stat, regional och lokal nivå.

Samedefinitionen

15. Staterna ska respektera att ett centralt element i det samiska folkets rätt till självbestämmande är rätten att själva definiera vilka individer som ingår i det samiska folket, Saemiedigkie och nationen.

b. Samiska rättigheter till, land, vatten och naturresurser

Samisk markanvändning som bas för det samiska samhället och rättslig grund

16. Samiskt bruk av land, vatten och naturresurser utgör fundamentet för den samiska kulturen, - identiteten och - samhället.

17. Sápmi är det land och vatten som samerna ägt och besuttit genom traditionellt bruk. Intrång som; gruvor, vattenkraft, vindkraft, och annan "grön energi" och infrastruktur stjälar land från Sápmi och därmed medför att samers levnadsutrymme minskar, tillika territoriet

Sápmi, till dess att de områden som tagits återges.

18. Den rättsliga grunden för de samiska rättigheterna till land, vatten och naturresurser är traditionellt bruk. Det innefattar även de saltvatten-områden som samer traditionellt har använt.

19. Bedömningen av om samiskt traditionellt bruk har gett upphov till rättigheter till land, vatten och naturresurser, måste anpassas till den samiska kulturen och samiska rättsuppfattningar. Om samiskt nyttjande av ett territorium fortgått på ett sätt som är i enlighet med den samiska kulturen så har markanvändningen resulterat i egendomsrätt till land.

Rätten till restitution

20. Samiska rättigheter till land, vatten och naturresurser är inte begränsade till de områden som samer traditionellt och alltjämt brukar. De rättigheterna innefattar även territorier som samer traditionellt har brukat, men som fråntagits samerna utan samtycke. Det innefattar likaså de områden som gått förlorade genom de domstolsbeslut som tagits innan kravet på att kulturanpassa bedömningen av samiskt traditionellt bruk slagit igenom, eller bekräftats i nationell rätt. Detta inkluderar även områden som beslagtogs för militär verksamhet. Dessa skall demilitariserar.

Samiska innehavare av rättigheter till land, vatten och naturresurser

21. Det samiska folket har rätt att äga, använda, utveckla, och kontrollera marker, territorier och resurser inom de områden som de besitter och har besittit på grund av traditionellt ägande, brukande, förfogande eller på andra sätt erhållit.

22. Det följer direkt av rätten till icke-diskriminering att samiska egendomsrätter till land, vatten och naturresurser har motsvarande rättsliga status som egendomsrätt till mark i allmänhet. Det innebär att bland annat utomstående intressenter – inklusive industriella sådana – med få undantag, inte har rätt till tillträde till samiska traditionella områden utan uttryckligt samtycke från den samiska egendomsrättsinnehavaren.

23. Samisk renskötsel är en central del av samisk kultur och utgör i stora delar av Sápmi grunden för upprätthållandet och utvecklandet av det samiska språket, den samiska kulturen och det samiska levnadssättet.

24. Som en del av det samiska folket, har de renskötande samerna en distinkt bestämmanderätt i förhållande till territorier, industrietableringar, infrastruktur och rovdjurspolitik. Staterna är skyldiga att erkänna denna rätt.

25. Territorier och platser som är heliga och är av betydande spirituellt vikt för de samiska samhällen, skall erkännas och skyddas.

Den Gröna kolonismen

26. Det ovan anförda gäller i motsvarande utsträckning i förhållande till den "Gröna Nordiska industrin" inklusive vindkraftverk, vattenkraft, vågenergi osv, som konkurrerar med den samiska traditionella markanvändningen. De samiska näringarna – inklusive renskötseln – är bland de "grönaste" som finns. Samer har alltid brukat och brukar fortfarande sina traditionella områden på ett ekologiskt ansvarsfullt hållbart sätt. Resultatet av det långvariga samiska nyttjandet av Sápmi har lämnat efter sig få spår som idag inte är synliga. Att då dessa samiska områden i stor utsträckning ska exploateras av det som de nordiska folken definierar som "Grön Energi", är därför en paradox.

Turism

27. Staterna måste koordinera med det samiska folket kring utveckling av turism som berör den samiska kulturen inklusive inom Sápmi. Staterna måste försäkra att turistindustrin verkar på ett kulturellt-, socialt- och ekonomiskt hållbart sätt.

28. Samernas 21:a konferens ber de Samiska Parlamenten att tillsammans med turistindustrin sammanställa riktlinjer på lämpligt verkande, för att försäkra att den samiska kulturen, det samiska samhället, levnadssättet och naturen respekteras.

Vinstdelning

29. Då industriverksamhet tillåts operera på de samiska egendomsrättsinnehavarnas respektive traditionella områden, är dessa rättsinnehavare berättigade till en väsentlig del av den vinst industriverksamheten genererar.

c. Samiskt språk, samisk traditionell kunskap samt samiska traditionella uttryck

Lagstiftning och policys

30. Utgångspunkten för staternas politik och policys i förhållande till samiskt språk, samisk traditionell kunskap och samiska traditionella uttryck, ska vara att dessa är starkt tillknutna våra traditionella land- och bosättningsområden.

Utbildning

31. Som utgångspunkt har alla samiska barn rätt till utbildning, inklusive förskoleutbildning, i och på samiska och i övrigt anpassad till samisk kultur.

32. Staterna är skyldiga att effektivt implementera denna rätt. Inom de samiska traditionella områdena är rätten till utbildning i och på samiska absolut. Även utanför de traditionella samiska områdena har samiska barn rättigheter att få undervisning i och på samiska och i samisk kultur.

33. Det understryks att i vilken utsträckning samiska barn har rätt till utbildning i

och på samiska med respekt för deras kulturella bakgrund, inte ska styras av deras geografiska hemvist. Lokala eller regionala subjektiva politiska beslut får ej avgöra om samiska barn får tillgång till den form av undervisning som de har rätt till.

34. Samiska barns undervisning ska vara anpassad till deras kulturella bakgrund både i och utanför de samiska traditionella områdena. För att säkra en likvärdig undervisning ska effektiva åtgärder verkställas för att samiska barn får tillgång till deras samiska kultur.

35. Undervisning för samiska barn, vars familjer är verksamma i de samiska traditionella näringarna och kulturutövande, ska utformas så att barnen har möjlighet att delta i dessa utövande.

36. För att säkerställa ovanstående punkter är det nödvändigt att stärka samiska läroplanen och lärarutbildningarna utifrån samiska önskemål.

Vuxenutbildningar och lärlingsutbildningar

37. Staterna ska i största möjliga utsträckning arbeta för att vuxna samer som inte tidigare haft möjlighet att tillägna sig det samiska språket, historien och traditionella kunskapen får möjlighet att göra det. På samma sätt skall det ges relevant möjlighet för de samisktalande vuxna att tillägna sig och utveckla skrivkunnigheten och grammatiken på sitt modersmål.

Samiska platsnamn

38. Staterna ska officiellt erkänna och synliggöra samiska traditionella namn på fjäll, sjöar, älvar, andra platser, samt orter.

Traditionell kunskap och traditionella kulturella uttryck

39. Samerna har rätt att bestämma över samisk traditionell kunskap och samiska traditionella kulturella uttryck.

40. När det är praktiskt omöjligt för samerna att kontrollera sådan kunskap och sådana uttryck som redan återfinns i vad konventionell immateriella rätten definierar som "the public domain", har samerna rätt till del av den vinst som uppstår genom nyttjandet av sådan kunskap och sådana uttryck.

41. Staterna ska implementera dessa rättigheter genom lagstiftning, inklusive i förhållande till turistindustrin, samt genom internationella avtal och internationellt samarbete för att förhindra illegitimt nyttjande av samisk traditionell kunskap och samiska kulturella uttryck internationellt och nationellt.

Samisk hälsa

42. Samerna har rätt till bästa möjliga uppnåeliga hälsa, inklusive psykisk sådan. Staterna skall tillhandahålla hälsoväsen språkligt och kulturellt anpassat samerna.

43. Staterna ska implementera denna rätt, genom erkännande av samiska rättigheter, undvikande av diskriminering och marginalisering av det samiska folket, samt genom att eliminera trakasserier av samiska individer.

Akademi och forskning

44. Forskning som är relevant för samer är användbart för både samer och majoritetssamhället. Därhän bör samiskt självbestämmande i forskning relevant för samer stärkas.

45. Forskningsinstitutioner skall samarbeta med det samiska samhället om forskningsetiska regler gällande för samisk forskning.

(Grundspråk: svensk)